

REALIZEM

Lat.: stvar, stvaren

Čas & kraj: 2. pol. 19.stol. : v FRANCIJA, RUSIJA, ANGLIJA
(Francija: hladno, objektivno; Rusija: osebno, moralno, pripoved., etično presojanje)

Družbene osnove:

- razvoj **kapitalizma**
- razvoj **meščanstva**
- osnovno načelo v znanosti = **EMPIRIČNOST**: izkušnja, edini vir spoznanja
- osnovno načelo v naravoslovju: **POZITIVIZEM**: resnico spoznamo le z natančnim opazovanjem naravnih & družbenih procesov
- razvoj **naravoslovnih ved** (Darwin), **znanosti, sociologije, psihologije, filozofije**

Snov v realističnih delih:

- STVARNOST: vsakdanje življ., vpliv družb. & polit. razmer na posameznika
- kritika stvarnosti
- resnični dogodki
- liki: meščanstvo, kmetijstvo, delavstvo
- vse je zanimivo, pomembno, podrobno, realno

Zvrsti realizma:

- epske vrste: **cikli romanov, novele**
- drame:
  - o **meščanske**
  - o **psihološke**-osebna, moralna/etična, dednostna problematika
  - o **družbeno kritične** - kritično prikazovanje socialnih, moralnih vplivov okolja na posameznika
  - o **tezne** - jasno izražena tendenca, jasna, eksplicitno izražena ideja

Vrste realizma:

- **romantični realizem**: sledovi romantike (Josip Jurčič)
- **objektivni realizem**: objektiven pogled na svet, nepristransko (Flober)
- **socialni realizem**: prikaz socialno ogroženih, šibkih ljudi, razmer v družbi
- **poetični realizem**: preplet realnega + idiličnega, moralno-vzgojeno (Kersnik)
- **psihološki realizem**: analiza človekove duševnosti (Dostojevski)
- **kritični realizem**: kritično presojanje družbe
- **impresionistični realizem**: impresionistični prikaz stvarnosti (Čehov)

Značilnosti:

- MOTIVI: iz **vsakdanjika**; **povzpetništvo**, meščanstvo, plemstvo, **denar, prostitucija, sovraštvo, zakonolom**
- pripovedovalec: vsevedni tretjeosebni & personalni (**vse ve**, pozna vse situacije, ve za preteklost, ima vpogled v junake)
- liki: **povprečni, vsakdanje osebe nižjega stanu, monotono življenje**
- opisovanje večje socialne skupine ljudi, družine, generacije v različni okoljih & daljših časovnih obdobjih
- lastnosti:
  - o **razum**
  - o **objektivnost**
  - o družbenost
  - o materialistična filozofija
  - o **znanost**
  - o **vsakdanje, stvarno, realno**
  - o premik v sedanjost
  - o največ **proze**
  - o jezik: nepatentičen, naraven

Predstavniki:

Balzac, Gogolj, Flaubert, Tolstoj, Dostojevski, ...

Lev Nikolajevič TOLSTOJ:

Biografija:

- bil grof, živel razkošno življenje
- naenkrat **začne prezirati razkošje**
- začne živeti **asketsko** - se odreka zemeljskim užitek

TOLSTOJANSTVO: drugačen način

razmišljanja (skromno, razumsko); presojanje dogodkov, oseb **z etičnimi pravili**, filozofski nazor izpove v delu Spovedi

Dela: Vojna in mir, Ana Karenina, Vstajenje □ Ruski OBJEKTIVNI REALIZEM

VOJNA in MIR:

- **REALISTIČNI** (realna preteklost) **ZGODOVINSKI** (Napoleonov pohod v Rusijo) roman
- roman **EPOPEJA**:
  - o zgodovinsko & zasebno življenje □ **epopeja**
  - o velik obseg epa □ **roman**
  - o usoda vsega ruskega naroda-zgodovina □ **nacionalen**
- ideja: **MISEL NA LJUDSTVO**-nesmiselno umiranje ruskega ljudstva
- pripovedovalec: avktorialni, vsevedni
- dogajalnost:
  - o 1. del: **VOJNA**-zgodovinsko&politično dogajanje v Rusiji & Evropi
  - o 2. del: **MIR**-zasebno, družinsko življenje plemiških krogov v Rusiji
- roman je **HVALNICA ŽIVLJENJU** -življenje, ki ga Tolstoj □ & boječa smrt

Fjodor Mihajlovič DOSTOJEVSKI:

Biografija:

- iz Moskve
- **majhen že izpostavljen smrti** (očeta mu ubijejo, ga obsodijo na smrt ☐ pomilostitev☐prisilo v Sibiriji-KATORGA ☐ služi v vojski ☐ živi v Evropi)
- obiskoval vojaško šolo
- predstavnik **PSIHOLOŠKEGA REALIZMA** - analiza človekove duševnosti

Dela:

- **Zločin in kazen, Idiot, Bratje Karamazovi**
- uporaba dialogov, notranjih monologov
- Liki: prevprečeneži, mejni, deformirani liki, polne protislovij, imajo **vero v razum**
- **pripovedovalna taktika !:**
  - o malo opisov zunanjega sveta ☐ analiza človekovega duševnega stanja
  - o ni epske širine - en glavni dogodek: NAČRT-UBOJ-NOTRANJJI BOJ
  - o dialog, notranji monolog (sajnske slike/halucinacije)☐blizu dramatike
- **TOK ZAVESTI:** notranji monolog - snov, ki jo zaznamo

ZLOČIN in KAZEN: [prvotni naslov: **PIJANCI**]

- prikaz **človekove duševnosti**
- pripovedovalec: vsevedni
- v Petrogradu, omejeno le na nekaj dni
- slog: čustven, nemiren - vprašalne, vzključne povedi, napetost, dramatičnost
- osebe:
  - o **RASKOLNIKOV RODION:** mlad, študent, reven, genij-Napoleonov kompleks☐(nemogoči cilji), nezaupljiv, brezčuten, razdvojen:

ZLO:	DOBRO:
☐ intelektualec... dovoljen mu je zločin	☐ reven študent, dolgovi
☐ UMOR: uboj opravičen= ubil je ničvrednico	☐ občutljiv, čuteč, ljubeč, na strani revnih, trpečih - sočustvuje
☐ izobčenost, sreča: uboje starke= uboj sebe	
☐ zatočišča pri Sonji ☐ sprejme KAZEN	
o Aljona & Lizabeta IVANOVNA (žrtvi)	
o Mati, sestra Dunja, Sonja, ...	
▪ MOTIVI: razklana zavest, zločin, kazen, alkoholizem	
▪ IDEJA: človek je odgovoren za svoja dejanja, etično odgovoren za zločin	
▪ PSIHOLOŠKI REALIZEM:	
o ni objektivnega opisovanja, opisuje stvarnosti	

- o **analiza notranjosti** (protislovja, včasih bolna, zapletena duševnost)
- **natančno, podrobno opisovanje, ločila: ... ! ?;**

NATURALIZEM

Lat.: natura, značaj

Čas: po 1870, v Franciji

Značilnosti:

- razvije se iz OBJEKTIVNEGA REALIZMA
  - dokumentarno, objektivno, znanstveno, natančno, proučevanje stvarn. dogajanja
  - vpliv psihologije, filozofije, naravoslovje, ...
  - človek je **DETERMINIRAN** z:
    - o DEDNOST
    - o OKOLJE
    - o ČAS
- HIPPOLYTE TAINE:** franc. filozof, človek determiniran(dednost, okolje & čas)
- **EKSPERIMENTALNI ROMAN:** pisatelj eksperim. z liki; postavlja v različno okolja, čase, družbeni sloj (poroke revnih z bogatimi)-revnim da enake možnosti
  - SNOV: meščanska, industrij. družba, dno družbe, alkohol., bolezni, prostitucija
  - MOTIVI: revščina, prostitucija, spolne bolezni, perverznost, zločin, ...
  - pripovedovalec: personalni (ne ve sega, toliko, kot književna oseba)
  - liki: perice, delavci, rudarji, prostitutke, kmetje □ **NIŽJI SLOJ**
  - predstavniki: ZOLA, IBSEN, ...

Literarne vrste in zvrsti:

- **EPIKA:** roman (družbeni, socialni, kmečki, vojni), **novela** - CIKLI
- **DRAMATIKA:** **meščansko-naturalistična drama**

Emile ZOLA:

Biografija:

- Francoz
- teoretik naturalizma, nadaljevalec OBJEKTIVNEGA REALIZMA
- oster kritik meščanske družbe; naklonjen malemu/revnemu človeku

Delo: ROUSON - MACQUARTOUI:

- cikel romanov: (20 romanov)
- biološko determinirani liki
- vsak roman opisuje posebnost, specifičnost bivanja
- romani:
  - o BEZNICA - delavsko življenje v Pariškem predmestju
  - o NANA - prustitucija
  - o GERMINAL
  - o UMETNINA - umetniški krog družbe
  - o ZEMLJA - podeželjsko življenje
  - o DENAR - bančniki, borzni posli
- **EKSPERIMENTALNI ROMAN**: opazuje, kako na človeka vplivajo podedovanje lastnosti & okolje

BEZNICA:

- SLOG: stvarni, nadrobno opisovanje
- TEMA: propad obrtniškega para zaradi determiniranosti; množica pri "požrtiji"
- Tema v odlomku: GOSTIJA/POŽRTIJA, obnašanje, govorjenje pri jedi
- Dogajalno okolje: revno, umazano delavsko predmestje
- JEZIK: naturalistični, vsakdanji, grob, vulgaren
- glavna junakinja: Gervanise Macquart (perica iz predmestja)

REALISTIČNO - NATURALISTIČNA DRAMA

Značilnosti:

- drama sprejme nove motive – postane novost-popularna
- MOTIVI: dednost, okolje, zakon, družina, družba
- Drame napisane v PROZI, V STVARNEM DIALOGU (se tako približuje vsakdanji govorici)
- **TEZNA DRAMA:** jasno izražena ideja: kritika meščanske dvojne morale

Predstavniki:

- Henrik Ibsen
- August Strindberg
- A. P. Čehov

Henrik IBSEN:

Biografija:

- Norvežan
- bankrot, propad družine
- zgodaj se posveti gledališču
- začne z romantičnimi teksti, ... konča z naturalizmom
- opisuje družbene probleme: lažno moralo v družbi, žensko emancipacijo, razmerje med videzom & resničnostjo

Dela: Nora, Stebri družbe, Strahovi, Sovražnik družbe

- snovno najbližje naturalizmu:...
- SNOV: okolje, dednost, moralno & socialno razkranje družinskega okolja

STRAHOVI: ("najbolj nemoralno dramo")

- **družinska drama** - **RETROSPEKTIČNA**
- **tezna drama:** v drami je jasno, eksplicitno izražena ideja
- VSEBINA:
  - o **družina Alvingovi:** g. Alving, ga. Alvingova, Manders(x-ljubezen z go.Alvingo), sin Osvald, Regine (Osvaldova polsestra)
  - o **družinsko okolje:** zanemarjeno, neprijazno, temno, ozko, togo, napeto
  - o mati sinu prekrije resnico o zlomljenem zakonu, ... v tujino študirat
  - o **ZAKON mora biti NAVZVEN LEP !!!**
- Realistično v drami:
  - o **SNOV**
  - o **TEŽNJA PO BOGASTVU** (Alvinova poroči, da se povzpne v družbi)
- MOTIVI:
  - o **naturalistični:** dedna bolezen, alkoholizem, determiniranost z okoljem
  - o **realistični motivi:** objektivna stvarnost, meščanska družba, težnja po bogastvu (povzpnetništvo-Alvingova se poroči!)
- IDEJA: klic po osvoboditvi osebnosti, po osvoboditvi nad strahovi
- SNOV: realistično-naturalistična drama; zaprt meščanski dom, ni zunanosti
- TEMA: posledice zlaganih zakonskih & družbenih odnosov
- pogosti **dialogi**
- **analitična dramska tehnika:** vzroke za propad razberemo **retrospektivno** - pogled za nazaj, notranja zgradba
- protagonisti so v preteklosti storili napako, ki jo sedaj poskušajo popraviti
- **dramska enotnost:**
  - o kraj: hiša nad norveškim fjordom
  - o čas: od jutra do večera
  - o dogajanje: strnjeno, brez prekinitev

- ODLOMEK: Osvaldov prihod, Bolezen (poded. sifilis), sin prosi mater, naj ga odreši trplejnja